

ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРИНИНГ ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИНГ УМУМИЙ ПРОФИЛАКТИКАСИ БУЙИЧА ФАОЛИЯТИ

*ИИВ АКАДЕМИЯСИ 308-ГУРУҲ КУРСАНТИ
РЎЗИБОЕВ АКБАРЖОН ЗОКИРЖОН ЎҒЛИ*

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада: профилатика инспеторининг хукубузарлиларнинг умумий профилатикасини амалга ошириш фаолияти буйича тушунчаси, умумий профилатиканинг бугунги кундаги ҳолати ва профилатика инспекторининг хукукбузарлиларнинг умумий прфилатикасини амалга оширишнинг узига хос хусусиятлари. Бундан ташқари профилатика инспекторларининг хукукбузарликларнинг умумий профилатикаси доирасидаги нормаларнинг амалиёт тахлили ҳамда ушбу фаолият доирасида юритиладиган процессуал хужжатлар, ушбу фаолиятдаги муоммо ва камчиликлар тахлили олиб борилган.

Калит сўзлар: Хукукбузарликлар умумий профилатикаси, маҳалла хукук тартибот маскани, Миллий Гвардия, вазифа, тақдимнома, фаолият.

Аҳолининг ҳукукий маданияти ва онгини ошириш, шахснинг ҳаёти, соғлиғи, шаъни, кадр-қиммати ва мол мулкини турли тажовулардан ҳимоя қилишда марказий милиция таянч пунктларининг ўрни муҳим аҳамиятга эгадир. Фуқароларнинг тинчлиги ва осойишталигини, уларнинг хавфсизлигини таъминлашда ички ишлар органларининг қўйи тизими ҳисобланган яъни, милиция таянч пунктларида хизмат фаолиятини олиб боровчи профилатика инспекторларининг халққа яқинлиги ва улар доимий равишда одамлар орасида бўлиши хукукбузарликларнинг олдини олишда ўз самарасини бермоқда.

Умумий профилатик фаолият¹– хукукбузарликлар профилатикасини амалга оширувчи ҳамда унда иштирок этувчи органлар ва муассасаларнинг хукукбузарликларнинг олдини олиш, хукукбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, бартараф этиш бўйича фаолияти ҳисобланади. Ички ишлар органларининг умумий профилатик фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари мазмуни бўйича иқтисодий, сиёсий, мафкуравий, демографик, ҳукукий, ташкилий-бошқарув, маънавий-маърифий ва бошқалардан иборат

Хукукбузарликлар профилатикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида «Жаҳолатга қарши маърифат» эзгу ғояси асосида ҳар бир маҳалла кесимида диний-экстремистик хусусиятга эга бўлган хукукбузарликларни содир

¹ 2014-йил 14-майдаги Хукукбузарликлар профилатикаси тўҳрисидаги қонун

этиш сабаб ва шарт-шароитларини барвақт аниқлаш ва бартараф этишга, биринчи навбатда, экстремистик оқим мафкураси таъсири остига тушиб қолган шахсларни тузатишга алоҳида эътибор қаратиш каби устувор йўналишлари ижросини таъминлашда профилактика инспекторларининг ҳуқуқбузарликларнинг умумий профилактикаси доирасида фаолиятини ташкил этилиши муҳум аҳамиятга эга. Давлат, унинг тегишли органлари жамиятда тинчлик ва барқарорликни таъминлаш учун, энг муҳими, инсоннинг муқаддас ҳуқуқи – яшаш ҳуқуқини жиний тажовуздан ҳимоя қилиш учун ташкил этилгани шубҳасиз.

Профилактика хизматларининг умумий профилактик фаолияти жамиятга зид ғайриижтимоий ҳодиса ва жараёнларнинг, турли воқеа, ҳодиса ва ҳолатларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш, таъсир этиш, кучсизлантириш ва олдини олишга қаратилган кенг қамровли ижтимоий-ҳуқуқий воситалар орқали амалга ошириладиган фаолиятдир.

Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисида»ги қонунида ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг асосий вазифалари сифатида қуйидагилар белгиланган:

– шахснинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаш;

– жамиятда ҳуқуқий онг ва ҳуқуқий маданиятни юксалтириш, қонунийликни мустаҳкамлаш;

– ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиши сабабларини ва уларга имкон бераётган шарт-шароитларни аниқлаш, ўрганиш, бартараф этиш чора-тадбирларини кўриш;

– ҳуқуқбузарликдан жабрланувчиларни, ҳуқуқбузарликлар содир этишга мойил бўлган, ҳуқуқбузарлик содир этган, шу жумладан илгари судланган ва озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод қилинган шахсларни ижтимоий реабилитация қилиш ва ижтимоий мослаштириш;

– жисмоний шахсларнинг ҳуқуқбузарликдан жабрланувчига айланиши хавфини камайтириш;

– ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи ва унда иштирок этувчи органлар ҳамда муассасалар фаолиятининг ўзаро ҳамкорлигини таъминлаш ва уларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш². Профилактика инспектори ҳуқуқбузарликларнинг умумий профилактикаси доирасида аҳоли ўртасида ҳуқуқий тарғибот борасидаги ишларини бевосита милиция таянч пунктлари негизида амалга оширади. Дарҳақиқат, милиция таянч пунктлари ёшларнинг бўш вақтларини ўтказадиган, фуқароларнинг ҳуқуқий

² 2014-йил 14-майдаги Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонун 4-моддаси

маданиятини юксалтиришни самарали ташкил этадиган маскан бўлишлиги, шунингдек ёшлар ўртасида ташкилий-тарбиявий, оммавий-спорт ишларини ривожлантиришни таъминлашга хизмат қилади.

Хусусан, ҳуқуқбузарликлар умумий профилактикасининг объекти – кенг жамоатчиликдир. Хусусан, маҳалла аҳолиси, меҳнат жамоалари (корхона, муассаса, ташкилотлар ходимлари), вояга етмаганлар жамоаси (мактаб, коллеж вава академик лицейлар), ёшлар жамоаси ва бошқалар. Умумий профилактик тадбирларнинг амалга оширилиши жараёнида барчага бир хил равишда етказиб берилиши билан ажралиб туради.

Илмий адабиётларда ҳуқуқбузарликлар умумий профилактикасининг иккита йўналиши мавжудлиги кўрсатилган, биринчидан, ҳуқуқбузарликларнинг содир этилиш сабаблари ва уларнинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни аниқлашга қаратилган тадбирлар ташкил қилади. Ушбу тадбирларнинг хусусияти шундаки, улар бевосита профилактик самара бермайди. Шунга қарамай, ушбу усулларнинг ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш фаолиятининг пировард мақсадларига эришишдаги ўрни ва аҳамиятини кўрмаслик хато бўлади. Чунки бу жараёнда ҳудуддаги ёки маълум бир гуруҳлар ўртасидаги муаммолар, низолар ва ҳуқуқбузарликларнинг умумий кўриниши таҳлил этилади; иккинчидан, ҳуқуқбузарликлар профилактикасининг чоратадбирлари тўғридан тўғри амалга ошириш киради³, масалан фуқаролар билан учрашувлар ташкил этиш, маърузалар ўқиш, тарғибот-ташвиқот ишларини ташкил этиш ва амалга ошириш кабилар

Профилактика (катта) инспекторлари ҳуқуқбузарликларнинг умумий профилактикаси доирасида ўзининг маъмурий ҳудудида аҳолининг ҳуқуқий маданиятини юксалтиришга йўналтирилган учрашувларни ташкил этишнинг асосий усуллари сифатида кенг жамоатчилик ўртасида (маҳаллаларда, ўқув юртларида, корхона, муассаса, ташкилотларда) суҳбатлар ва мутахассислар иштирокида учрашувлар уюштириш, турли мавзуларда маърузалар ўқиш, аҳоли орасида тарғибот-ташвиқот ишларини ташкил этиш, вояга етмаганлар ҳуқуқбузарлигини олдини олиш мақсадида турли спорт мусобақаларини ташкил этиш, ёшлар ташкилотлари билан биргаликда телевикториналар ўтказиш, оммавий ахборот воситаларидан фойдаланиб аҳолига алоҳида жинойтларнинг салбий оқибатлари борасида тушунтириш ишларини олиб бориш, шунингдек фуқароларнинг маънавий ва ахлоқий ҳамда ҳуқуқий тарбиялашга қаратилган бошқа турдаги тадбирларни амалга ошириш кабиларни келтириб ўтишимиз мумкин. Шу сабабли бугунги кунда ҳуқуқий тарғибот ишларини амалга оширишда фаол ижтимоий тармоқлардаги расмий ҳамда акаунтлардан

³ ИИВнинг 191-сонли буйруғи 20-банди 2-хатбошиси

фойдаланиш, хар бир давлат ташкилот ва муассасалар ҳам ўзларининг кузатувчига ега бўлган расмий саҳифаларини юритиб боришлари, уларнинг оммалашувиغا кўпроқ эътибор қаратишлари мақсадга мувофиқ бўлади.

Фойданилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикасининг Янги тахрирдаги Конституцияси 2023-йил
2. Ички ишлар органлари тўғрисидаги қонун 2016-йил 16-сентябр
3. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тўғрисидаги қонун 2014-йил 14май
4. 2021-йил 26-мартда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жинойтчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чоратадбирлари тўғрисида”ги фармони.
5. 2022-йил 18-май кундаги “Ўзбекистон Республикаси Миллий Гвардияси тўғрисида”ги қонуни